

FARIS TREŠNJO

LIDIJA BABIĆ

**METODA PRITISNUTIH ŠTAPOVA I
ZATEGA
RIJEŠENI PRIMJERI**

AGM knjiga

2023

Autori:

Faris Trešnjo, master. ing. građ.
Građevinski fakultet Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru

Doc. dr Lidija Babić
Fakultet tehničkih nauka Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u
Kosovskoj Mitrovici

Recenzenti:

Prof. dr. sc. Boris Trogrlić, dipl. ing, građ.
Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije u Splitu

Doc. dr Petar Knežević
Fakultet tehničkih nauka Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u
Kosovskoj Mitrovici

Izdavač:

AGM knjiga d.o.o.
Beograd-Zemun
www.agmknjiga.co.rs
tel. +381658470725

Glavni i odgovorni urednik:

Slavica Sarić Ahmić

Štampa:

Donat graf, Grocka

Tiraž: 200

ISBN: 978-86-6048-048-6

Sva prava su zadržana. Nijedan deo ove knjige ne može se kopirati u bilo kojem obliku ili na bilo koji način bez pismenog odobrenja izdavača.

PREDGOVOR

U ovoj knjizi su prikazani primeri proračuna visokostijenih nosača i armiranih temelja samaca ispod montažnih stubova primenom modela pritisnutih štapova i zatega. Ova metoda se zasniva na postupku idealizacije složenog naponskog stanja elemenata konstrukcije punog nosača modelom rešetke, koja je sastavljena od pritisnutih štapova (*struts*), koji prate trajektoriju napona pritiska, zatega (*ties*) koje predstavljaju armaturu, i čvorova u kojima se oni sustiču. Metoda je implementirana u mnoge savremene norme, među kojima je i Evrokod, EN-1992.

Primena ove metode se preporučuje za dimenzionisanje armiranobetonskih nosača u oblastima smicanja i diskontinuiteta. Može se primenjivati za dimenzionisanje ULS i SLS graničnog stanja kako u B oblasti u kojima važi *Bernoulli*-jeva hipoteza linearne raspodele dilatacija u preseku gde je primenljiva i klasična teorija, tako i u D području gde je raspodela dilatacija nelinearna, što se očekuje u zonama geometrijskog diskontinuiteta, koncentrisanih sila, otvora, oslonaca ili kod ravnog stanja napona. Rezultati proračuna nisu jednoznačni, i tačnost rezultata uz poznavanje mehanizma prenošenja opterećenja umnogome zavisi od inženjerskog iskustva.

Analizirana su tri moguća modela za armiranje temelja ispod montažnih stubova i četiri primera visokostijenih nosača. Prikazano je poređenje količine armature koja je dobijena proračunima prema ranijim propisima za slučaj hrapavih površina čaša temelja u odnosu na količinu armature koja se dobija za isti slučaj hrapavosti prema EN 1992. Navedeni detaljno razrađeni primeri u knjizi, prikazana rešenja i dati planovi armature i detalji armiranja, imaju za cilj da bliže objasne tok sila i pokažu kako da se na jednostan način dobije potrebna količinu armature.

PREDGOVOR

U ovoj knjizi su prikazani primeri proračuna visokostijenih nosača i armiranih temelja samaca ispod montažnih stubova primenom modela pritisnutih štapova i zatega. Ova metoda se zasniva na postupku idealizacije složenog naponskog stanja elemenata konstrukcije punog nosača modelom rešetke, koja je sastavljena od pritisnutih štapova (*struts*), koji prate trajektoriju napona pritiska, zatega (*ties*) koje predstavljaju armaturu, i čvorova u kojima se oni sustiču. Metoda je implementirana u mnoge savremene norme, među kojima je i Evrokod, EN-1992.

Primena ove metode se preporučuje za dimenzionisanje armiranobetonskih nosača u oblastima smicanja i diskontinuiteta. Može se primenjivati za dimenzionisanje ULS i SLS graničnog stanja kako u B oblasti u kojima važi *Bernoulli*-jeva hipoteza linearne raspodele dilatacija u preseku gde je primenljiva i klasična teorija, tako i u D području gde je raspodela dilatacija nelinearna, što se očekuje u zonama geometrijskog diskontinuiteta, koncentrisanih sila, otvora, oslonaca ili kod ravnog stanja napona. Rezultati proračuna nisu jednoznačni, i tačnost rezultata uz poznavanje mehanizma prenošenja opterećenja umnogome zavisi od inženjerskog iskustva.

Analizirana su tri moguća modela za armiranje temelja ispod montažnih stubova i četiri primera visokostijenih nosača. Prikazano je poređenje količine armature koja je dobijena proračunima prema ranijim propisima za slučaj hrapavih površina čaša temelja u odnosu na količinu armature koja se dobija za isti slučaj hrapavosti prema EN 1992. Navedeni detaljno razrađeni primeri u knjizi, prikazana rešenja i dati planovi armature i detalji armiranja, imaju za cilj da bliže objasne tok sila i pokažu kako da se na jednostan način dobije potrebna količinu armature.

Namera autora je da detaljno urađeni primeri budu od koristi kako kolegama u inženjerskoj praksi, tako i studentima kao pomoćni materijal u savladavanju ove oblasti.

Sa zahvalnošću ćemo prihvatiti sva eventualna zapažanja i primedbe čitalaca.

Posebnu zahvalnost dugujemo prof. dr Borisu Trogrliću i doc. dr Petru Kneževiću, na uloženom vremenu, trudu i korisnim sugestijama pri recenziji rukopisa.

Autori

IZVOD IZ RECENZIJE 1

...Za aproksimaciju rješenja i jednostavnije, proračun 2D problema, odnosno plošnih armirano-betonskih nosača (visokostjenih nosača, visokih greda, detalja greda i slično), odavno se koristi „metoda tlačnih štapova i zatega“. Metoda slijedi analogiju trajektorija glavnih tlačnih i glavnih vlačnih naprezanja u ravanskim problemima, odnosno zamjene „pojaseva“ glavnih naprezanja štapovima i zategama.

U prvom poglavlju su prikazane teorijske osnove metode. U drugom poglavlju su prikazani primjeri primjene metode na armiranim temeljima samcima ispod montažnih stupova. U trećem poglavlju su prikazani primjeri primjene metode na visokostjenim nosačima, a u četvrtom poglavlju je zaključak i zatim literatura.

Detaljno razrađeni primjeri proračuna nekih a-b konstrukcija prema Eurokodu (EN 1992), kao i brojne skice i nacrti armature, mogu biti praktična literatura studentima i inženjerima za proračun a-b konstrukcija...

Prof. dr sc. Boris Trogrlić, dipl. ing. građ.

Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije u Splitu

IZVOD IZ RECENZIJE 2

...Rešenja kompleksnih strukturnih problema (naprezanje zidnih nosača, zidova čašica montažnih temelja, visokih greda i sl.) se mogu dati primenom Metode pritisnutih štapova i zatega. Ova metoda je izvrsna inženjerska metoda koja je našla primenu i u EN 1992, zbog svoje jednostavnosti i jasnoće u pogledu toka sila u konstrukciji. Ovim je omogućeno da inženjer uz razumno iskustvo može ponuditi jednostavna rešenja za kompleksne strukturne probleme. Metoda daje ekonomičnija rešenja u pogledu utroška armature u odnosu na stare propise.

Predmetna skripta, autora Farisa Trešnje i Lidije Babić, METODA PRITISNUTIH ŠTAPOVA I ZATEGA - RIJESENI PRIMJERI, praktična je literatura za studente i inženjere za proračun armirano-betonskih konstrukcija.

Skripta sadrži 4 poglavlja, 115 stranica, 51 crtež i 26 tabela.

Skripta ima detaljno razrađene primere proračuna temelja samaca ispod montažnih stubova i zidnih nosača prema Eurokodu (EN 1992), sa pratećim planovima armature.

Na temelju pregledanog, Izdavaču se preporučuje skriptu objaviti...

Ass. prof. dr Petar Knežević

*Fakultet tehničkih nauka Univerziteta u Prištini
sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici*

SADRŽAJ

1.	OPĆENITO O METODI PRITISNUTIH ŠTAPOVA I ZATEGA	11
2.	ARMIRANI TEMELJI SAMCI ISPOD MONTAŽNIH STUBOVA	14
2.1	Dimenzionirati zadani temelj samac ispod montažnog stuba.....	16
2.1.1	Zidovi „čashiće“ i uglavljenog dijela stuba su potpuno glatki (primjer 1).....	16
	Proračun zaštitnog sloja betona.....	17
	Opterećenja temelja.....	18
	Proračun dubine usađivanja stuba.....	18
	Proračun presječnih sila u zidovima „čashiće“ temelja.....	19
	Proračun armature u zidovima „čashiće“ temelja.....	20
	Provjera C-C-C (N_1) čvora.....	22
	Provjera C-T-T (N_2) čvora.....	22
	Smičuća nosivost stuba unutar čaše.....	22
	Proračun presječnih sila u temeljnoj ploči.....	24
	Opterećenje u težištu temeljne stope na koti fundiranja.....	24
	Proračun napona u tlu.....	24
	Momenti savijanja u temeljnoj ploči.....	26
	Dimenzioniranje temeljne ploče.....	27
	Dokaz sigurnosti protiv probijanja.....	28
	Nosivost temelja na poprečne sile.....	31
	Sidrenje armature.....	31
	Nacrt armature.....	33
2.2	Dimenzionirati zadani temelj samac ispod montažnog stuba.....	34
2.2.1	Model prema EN 1992 - glatki zidovi čaše i usađenog dijela stuba (primjer 2).....	34
	Proračun zaštitnog sloja betona.....	34
	Proračun dubine usađivanja stuba.....	34
	Proračun presječnih sila u zidovima „čashiće“ temelja.....	35
	Proračun armature u zidovima „čashiće“ temelja.....	37

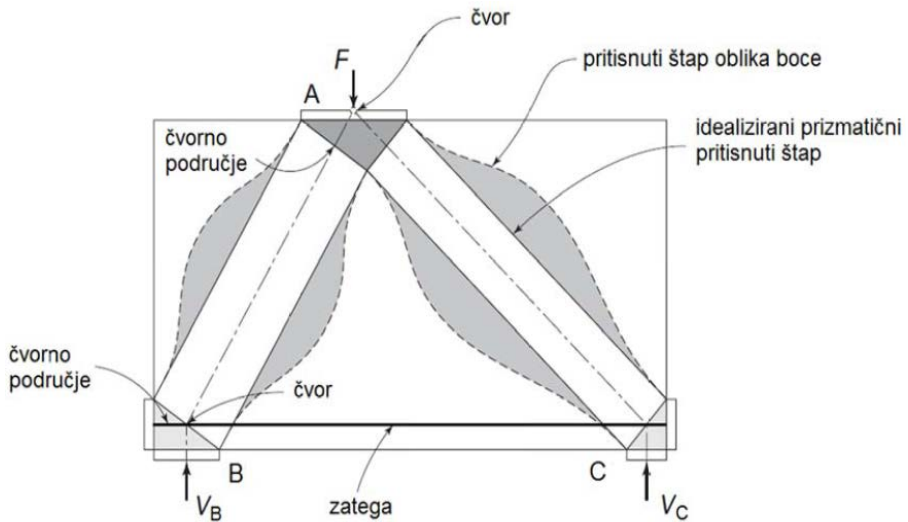

	Provjera C-C-C (N_1) čvora.....	38
	Provjera C-T-T (N_2) čvora.....	38
	Smičuća nosivost stuba unutar čaše	39
	Dimenzioniranje temeljne ploče.....	40
	Dokaz sigurnosti protiv probijanja.....	41
	Nosivost temelja na poprečne sile	41
	Sidrenje armature	41
	Nacrt armature.....	43
2.3	Čaša i dio stuba koji se u nju uglavljuje su nazubljeni (primjer 3).....	44
	Proračun zaštitnog sloja betona.....	44
	Proračun presječnih sila u zidovima „čashiće“ temelja.....	45
	Proračun armature u zidovima „čashiće“ temelja	47
	Proračun dubine usađivanja stuba	48
	Proračun presječnih sila u temeljnoj ploči	49
	Opterećenje u težištu temeljne stope na koti fundiranja.....	49
	Proračun napona u tlu.....	49
	Proračun napona pritiska u tlu bez vlastite težine temelja i nasipa .	51
	Momenti savijanja u temeljnoj ploči.....	51
	Dimenzioniranje temeljne ploče.....	52
	Dokaz sigurnosti protiv probijanja.....	53
	Nosivost temelja na poprečne sile	55
	Sidrenje armature	56
	Nacrt armature.....	57
3.	VISOKOSTIJENI NOSAČI.....	58
3.1	Primjer 1.....	60
	Podaci za proračun	60
	Određivanje kraka unutrašnjih sila z	61
	Proračun oslonačkih reakcija.....	63
	Model za proračun sila u štapovima.....	63
	Dimenzioniranje nosača	65
	Minimalna ortogonalna raspodijeljena armatura.....	65
	Glavna podužna armatura.....	66
	Armatura za vješanje opterećenja.....	67
	Provjera C-C-T čvora (oslonac A).....	67
	Sidrenje glavne podužne armature	68
	Nacrt armature.....	70
3.2	Primjer 2.....	71

	Podaci za proračun	71
	Određivanje kraka unutrašnjih sila z	72
	Proračun oslonačkih reakcija (sa vlastitom težinom zida)	72
	Model za proračun sila u štapovima	72
	Dimenzioniranje nosača	74
	Minimalna ortogonalna raspodijeljena armatura	74
	Glavna podužna armatura	75
	Armatura za prihvatanje koncentrisanog opterećenja	75
	Vertikalna zatega T_2	77
	Provjera C-C-T čvora (oslonci A i B)	78
	Sidrenje glavne podužne armature	80
	Sidrenje armature za prihvatanje koncentrisanog opterećenja	81
	Sidrenje sile zatezanja u zatezi T	82
	Nacrt armature	82
3.3	Primjer 3	83
	Podaci za proračun	83
	Određivanje kraka unutrašnjih sila z	84
	Proračun oslonačkih reakcija	84
	Model za proračun sila u štapovima	84
	Dimenzioniranje nosača	86
	Minimalna ortogonalna raspodijeljena armatura	86
	Podužna armatura (polje 1 i 3)	86
	Podužna armatura (polje 2)	87
	Podužna armatura (oslonac)	87
	Provjera C-C-T čvora (oslonac A)	88
	Provjera C-C-T i C-C-C čvora (oslonac B)	90
	Sidrenje glavne podužne armature (oslonac a)	94
	Sidrenje glavne podužne armature (oslonac B)	95
3.4	Usporedba rezultata ako se usvoji isti krak unutrašnjih sila u poljima i nad osloncem (približan postupak)	96
3.5	Usporedba rezultata ako se oslonačke reakcije izračunaju prema teoriji vitkih greda	97
	Nacrt armature	98
3.6	Primjer 4	98
	Podaci za proračun	98
	Proračun oslonačkih reakcija	99
3.7	Štapni modeli i proračun sila u štapovima	100
	Dimenzioniranje nosača	103

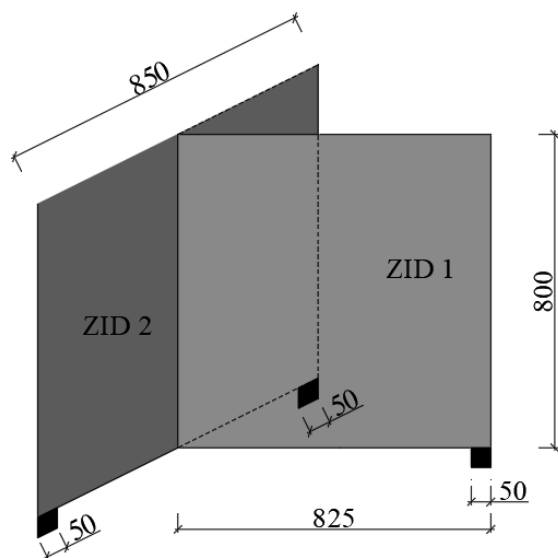
Minimalna ortogonalna raspodijeljena armatura (zid 1 i zid 2).....	103
Glavna podužna armatura (zid 1).....	104
Glavna podužna armatura (zid 2).....	104
Armatura za prihvatanje koncentrisanog opterećenja od zida 1.....	105
Vertikalna zatega T_3	106
Armatura u oslonačkoj zoni zida 1.....	107
Provjera C-C-T čvora (oslonac B).....	108
Provjera C-C-T čvora (oslonci C i D).....	110
Sidrenje glavne podužne armature (zid 1).....	111
Sidrenje glavne podužne armature (zid 2).....	112
Sidrenje armature za prihvatanje koncentrisanog opterećenja od zida 1.....	113
Nacrt armature.....	113
4. ZAKLJUČAK.....	115
LITERATURA.....	116

S obzirom da se štapni model može koristiti za bilo koju geometriju i raspodjele napona koje su moguće u D-područjima to predstavlja istovremeno prednost i izazov pri primjeni ove metode.

Slika 1.1 Model pritisnutih štapova i zatega visokog nosača

Na Slici 1.2 dati su koraci potrebni za određivanje prikladnog štapnog modela.

Slika 3.6.1

Materijali:

Beton C 45/55

Armatura: S500

Proračun oslonačkih reakcija

- Zid 1**

Statički sistem zida 1 je prosta greda raspona $l = 8 \text{ m}$ opterećena kontinuiranim opterećenjem $g_{z,2}$ i $q_{z,2}$.

$$R_A = R_B = F_{Ed} = \frac{(1,35 \cdot g_{z,1} + 1,5 \cdot q_{z,1}) \cdot l}{2} = \frac{(1,35 \cdot 150,00 + 1,5 \cdot 200,00) \cdot 8,0}{2}$$

$$R_A = R_B = F_{Ed} = 2010 \text{ kN}$$

- Zid 2**

Statički sistem zida 2 je prosta greda raspona $l=8 \text{ m}$ opterećena koncentrisanim opterećenjem (F_{Ed}).

Sidrenje armature za prihvatanje koncentrisanog opterećenja od zida 1

Dužina sidrenja za prihvatanje koncentrisanog opterećenja bit će izračunata za punu silu zatezanja.

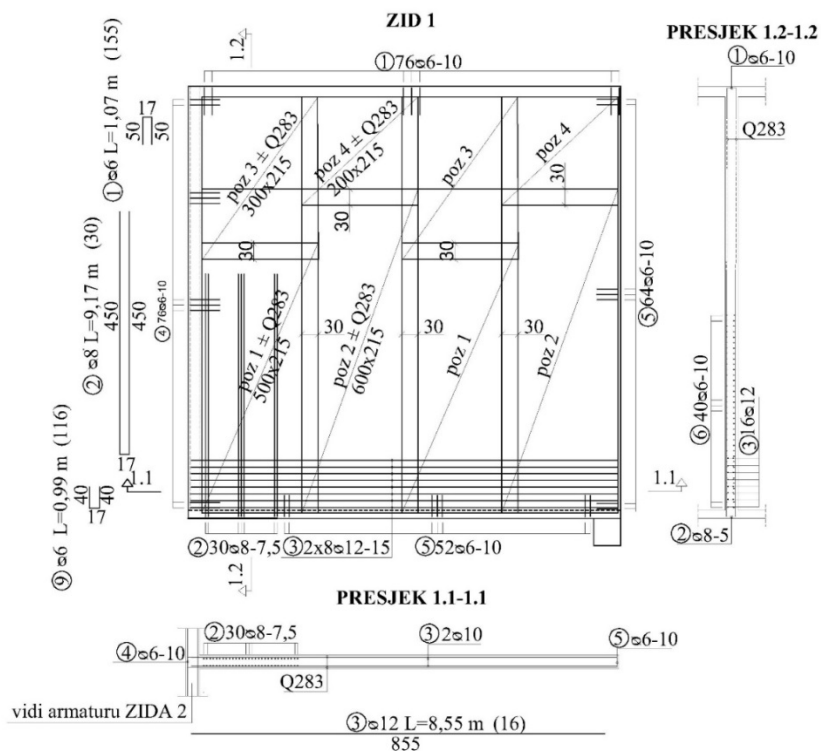
Za marku betona C45/55 i bolje uvjete sidrenja dobivamo:

$$27\varnothing = 27 \cdot 1,0 = 27 \text{ cm}$$

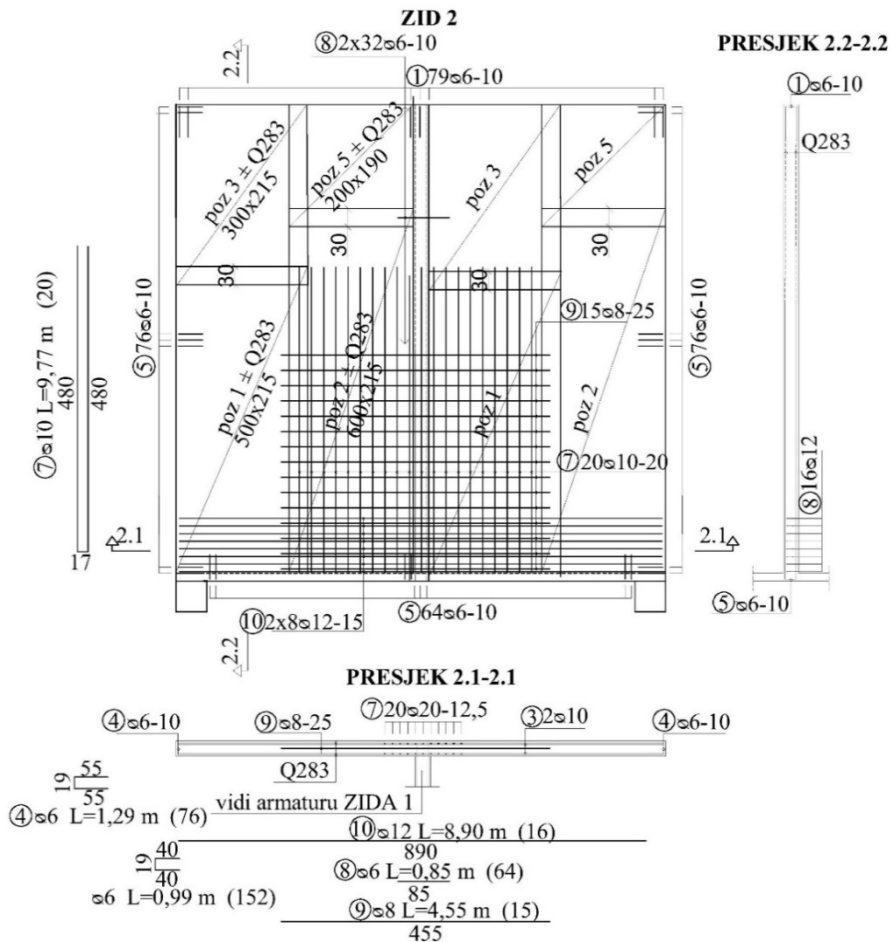
Usvojena dužina sidrenja od 30 cm.

Armatura za vješanje sidrit će se od ruba čvora (tačka E).

Nacrt armature

Slika 3.7.8 Nacrt armature (primjer 4 – zid 1)

Slika 3.7.9 Nacrt armature (primjer 4 – zid 2)

4. ZAKLJUČAK

Zbog svoje jednostavnosti i jasnoće u pogledu toka sila u konstrukciji metoda „strut and tie“ je našla primjenu u EN 1992 gdje je potrebno dimenzionirati zatege i provjeriti nosivost idealiziranih čvornih područja.

Da bi se pronašao konkretni štapni model potrebno je stanovito iskustvo, jer je u raznim slučajevima moguće formirati mnogo štapnih modela, kao što smo vidjeli u Primjeru 3. (kontinuirani visokostijeni nosač) gdje se za različit odabir modela pritisnutih štapova i zatega dobijaju potpuno drugačije sile u štapovima.

Može se zaključiti da metoda pritisnutih štapova i zatega ne daje jedinstveno rješenje, već daje mogućnost korisniku da svojim odabirom modela izvrši preraspodjelu sila u konstrukciji.

Analizirajući sve urađene primjere i poredeći sa proračunima prema prijašnjim propisima dolazi se do zaključka da metoda pritisnutih štapova i zatega daje bolji uvid u tok sila u konstrukciji.

Količina armature koja se dobije proračunima prema prijašnjim propisima za slučaj hrapavih površina čaša temelja i stuba je mnogo veća u odnosu na količinu armature koja se dobije za isti slučaj hrapavosti prema EN 1992.

Metoda pritisnutih štapova i zatega je izvrsna inženjerska metoda u kojem inženjer uz razumno iskustvo može ponuditi jednostavna rješenja za kompleksne strukturne probleme.

LITERATURA

- [1] Eurocode 2: Design of concrete structures - Part 1-1: General rules and rules for buildings. The European Standard EN 1992-1-1:2004.
- [2] Hasanović, V.: „Betonske konstrukcije.“, Mušanović d.o.o., Brčko Distrikt, Sarajevo, Januar 2007.
- [3] Hadrović, A.; Hasanović, V.: Betonske konstrukcije: Prvi dio, Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru, Građevinski fakultet, Mostar, 2016.
- [4] Hadrović, A.; Hasanović, V.: Betonske konstrukcije: Drugi dio, Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru, Građevinski fakultet, Mostar, 2022.
- [5] Eurocode 2: Design of concrete structures - Part 1-1: General rules and rules for buildings. German version DIN EN 1992-1-1:2011-01.
- [6] Hasanović, V.: „Proračun armiranobetonskih konstrukcija prema EC 2 i DIN 1045-1.“, Građevinski fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, Mostar, 2010.
- [7] Hasanović, V.: „Betonske konstrukcije: zbirka riješenih zadataka“, Šejtarija, Sarajevo, 2005.

AGM knjiga doo Beograd-Zemun
www.agmknjiga.co.rs

telefoni:
+381658470725; +381638470725
+381112618554

CIP - Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије,
Београд

624.072.2.012.45

ТРЕШЊО, Фарис, 1994-

Metoda pritishnutih štapova i zatega / Faris Trešnjo, Lidija Babić.

- Beograd: AGM knjiga, 2023 (Beograd : Donat graf). - 117

str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 200. - Bibliografija: str. 116.

ISBN 978-86-6048-048-6

1. Бабић, Лидија, 1966- [autor]

а) Бетонске греде

COBISS.SR-ID 126289161